

Fatumer

Desembre 2022 | 3.5 € IVA Inclòs | REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL PI DEL BROI | Número 106

EDITA

ASSOCIACIÓ CULTURAL PI DEL BROI
 www.fut-es/~acpibro
 C/e: acpibro@fut.es
 http://www.webfacil.tinet.org/acpibro
 facebook // pi del broi

Totes les opinions, suggeriments i articles signat són responsabilitat dels seus autors. Lo Fatumer els publicarà sempre que siguin respectuosos amb les persones i institucions.

CONSELL DE REDACCIÓ

Selvi Alcon, Marifé Altadill, Agustí Colell, Joan Ferré, Magda Ferré, Ramon Hernàndez, Marc Martínez i Antònia Serres.

COL-LABORADORS

Àngel Altadill, Eleuteri Martínez, Assumpció Palau.

PORTADA

Colors de tardor

FOTOGRAFIES

Antònia Serres

CONCEPCIÓ GRÀFICA I IMPRESSIÓ

Optim Studio, SL

TIRADA

300 exemplars

SUSCRIPCIÓ ANUAL (4 números)

12€

DIPÒSIT LEGAL

T-1436-95

ISSN

2013-6552

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

CONSELL COMARCAL DE LA TERRA ALTA

AJUNTAMENT DEL PINELL DE BRAI

Diputació Tarragona

COMPROMÈS AMB L'ÈTICA PERIODÍSTICA
 Consell de la Informació de Catalunya

Editorial

Com cada any l'1 de desembre se celebra el Dia Mundial Contra la SIDA. Enguany el manifest de la ONU preconitzava la IGUALTAT com a lema. La SIDA ha estat la darrera pandèmia pel que fa al nombre de morts que hem sofert els humans, abans de la COVID-19. Es calcula que des que es va etiquetar la malaltia han mort 33 milions de persones.

Les desigualtats que perpetuen la pandèmia de la SIDA (Síndrome d'immunodeficiència adquirida) no són inevitables. La discriminació, l'estigmatització i la criminalització dels grups de població estan costant vides i evitant que s'assoleixi l'objectiu acordat per a l'any 2030 d'acabar amb aquesta malaltia que afecta tot el món.

Tot i que acabar amb les desigualtats exigeix un canvi transformador. Les mesures polítiques, econòmiques i socials han de protegir els drets de totes les persones i hem de prestar especial atenció a les necessitats de les comunitats més marginades i menys afavorides.

Sumari

EDITORIAL	1
FEM MEMÒRIA	
La Guerra de Separació (1640-1652) a la Castellania d'Amposta	3
LA NOSTRA TERRA	
La jota del Pinell, l'ànima d'un poble festiu (II)	5
La vestimenta popular al Pinell	7
La natalitat al Pinell al segle XIX	10
Marges del terme (II)	12
Família d'Esteve del Rei i de Teresa de Cobarret	13
COL-LABORACIONS	
T'agrada la poesia i potser no ho saps	14
El desamor	15
NOTÍCIES	
Pessebres 2022	16
El cementiri del poble	17
Alumnes de P-3 i de 1r	18
Nou servei de deixalleria mòbil	19
Dinar de jubilats	19
Registre civil 2022	20
ACTES DELS PLENS DE L'AJUNTAMENT	21
EL TEMPS	22
PASSATEMPS	23
INFORMACIÓ D'INTERÈS	24
SOLUCIÓ AL QUI ÉS QUI	24
COL-LABORADORS	25
PLANTES DEL TERME	27
INDRETS DEL PINELL	27
CONTRAPORTADA	28

La Guerra de Separació (1640-1652) a la Castellania d'Amposta

Ramon Hernandez i March

Amb l'arribada al tron de Felip IV, el Principat de Catalunya va començar a entrar amb crisi amb la Reialesa Espanyola. Les principals causes: el centralisme de la monarquia, la pressió fiscal i la necessitat de diners amb la quinta part dels ingressos municipals. La situació es va agreujar amb la proposta de la unió d'armes, que consistia amb la cooperació militar entre els altres regnes peninsulars i Castella, per mantenir l'exèrcit i poder afrontar la guerra dels Trenta Anys. Un nou fracàs a les Corts de 1632 per les continuades desavinences amb Catalunya portaren a una política de força del comte-duc d'Olivares, conseller i primer ministre de Felip IV, envers el Principat, imposant finalment el Quint.

El 1635, la monarquia hispànica va entrar amb guerra contra França. Olivares va aprofitar el conflicte militar per obligar als catalans a participar col·laborant amb efectius. Així, Catalunya es convertia en un centre d'operacions militars. La presa de Salses el 1639 pels francesos, va provocar la intervenció de tropes catalanes per la seva recuperació entre el juliol de 1639 i gener de 1640¹. Tot i el suport donat al rei, va continuar la política centralista contra Catalunya amb l'objectiu d'enfrontar els catalans i el Govern de Castella. D'aquesta manera s'aprofitava per entrar al Principat amb l'exèrcit per abolir els seus furs i constitucions. De fet, amb la pujada al govern del comte-duc Olivares, aquest ja havia proposat a Felip IV la conveniència de reducir estos reinos de que se compone España al estilo y leyes de Castilla².

La situació de guerra va portar guarnicions reials a Catalunya per lluitar contra els francesos. Els soldats s'havien d'allotjar a cases particulars. Al món rural els pagesos estaven obligats a alimentar-los i mantenir-los a casa seva gratuïtament. Aquesta situació va desencadenar greus conflictes perquè en determinats moments actuaven com un exèrcit d'ocupació. Els allotjaments es van convertir en una càrrega important per qui els acollia. Havien de suportar els seus excessos i abusos. Uns fets, que es posaren de manifest a Corbera, Bot o el Pinell. La població de la Castellania d'Amposta mostrà una certa disconformitat i rebuig fins al punt d'enfrontar-se amb les tropes de Felip IV en cas necessari per defensar les seves possessions. El malestar generalitzat a tot el Principat pels allotjaments va portar l'abril de 1640 una revolta dels pagesos. En conseqüència la detenció del diputat de la Generalitat, Francesc Tamarit. Finalment els aldarulls van culminar el 7 de juny de 1640 amb l'assassinat del virrei-comte de Santa Coloma amb el conegut Corpus de Sang.

¹ Pel que fa a la Castellania d'Amposta, la comanda d'Horta i de Vilalba van aportar gent comanats pel Capità de Gandesa Jaume Font i el senyaler Agustí Perera de Batea. De Gandesa foren elegits 36 soldats dels quals sobrevisqueren només dotze d'acord amb les narracions d'Onofre Català, fill de Batea i rector de la parròquia de Gandesa (MANYÀ, Joan Baptista: *Notes d'història de Gandesa*, ed. Algueró i Bagues, S.R.C., Tortosa, 1962, p. 117).

² FERRET, Antoni: *Compendi d'història de Catalunya*, Editorial Claret, Barcelona, 1976, p. 139.

A Tortosa, l'avalot popular contra cases i béns de destacats personatges al servei de la Monarquia va començar els dies 21 i 22 de juliol de 1640. Al mes de setembre però, va haver una contra revolta que va acabar amb la situació inicial, amb el suport a la Monarquia Espanyola. La capital de la vegueria, era un lloc estratègic per la seva situació prop del port dels Alfacs i a la vegada punt d'entrada cap a l'Aragó³. De forma general, aquests fets van radicalitzar la situació, així mateix, les autoritats Catalanes, encapçalades pel president de la Generalitat Pau Claris, van assumir la defensa del país i es van posar al capdavant de la insurrecció. Allò que va començar com un motí protagonitzat per pagesos, es va convertir en una insubordinació política. D'aquí que el 7 de setembre de 1640 els representants de la Generalitat van signar el pacte de Ceret. Amb aquest acord, Catalunya havia de rebre suport militar de França i se separava de la monarquia hispànica quedant constituïda com a república lliure sota la protecció del rei francès. A la vegada, les tensions entre la corona espanyola i les institucions catalanes van dur a Pau Claris, president de la Generalitat, a proclamar el 23 de gener de 1641 a Lluís XIII de França, comte de Barcelona. Amb el compromís de respectar íntegrament les constitucions i els privilegis de Catalunya. D'aquesta manera la corona francesa participava amb el Principat amb ajut militar i el país va entrar en la guerra de Separació.

Pel que fa al nostre territori, Tortosa, es va convertir en la base d'operacions de les tropes de Felip IV. A principis d'octubre de 1640 es va formar a l'Aragó un exercit sota el comandament del Marqués de los Vélez, nomenat capità general i virrei de Catalunya⁴. De fet, el 16 d'octubre de 1640 ja es posava de manifest l'existència de militars a Calaceit. Això va provocar que pobles com Caseres demanessin ajut per protegir la vila i defensar els principals passos propers amb la frontera aragonesa. Una protecció portada a terme per gent local, poc i mal armada, inexperta i insuficient, contra un exèrcit més nombrós i preparat. Per aquest fet des de l'Aragó, soldats castellans van acabar fent incursions fins al castell d'Orta i pobles dels voltants.

Al desembre, la major part de viles de la Castellania es van aixecar en armes contra el comte-duc Olivares i el rei de Castella. En contra de la voluntat del Consell de Tortosa, partidaris de la causa Castellana i que els obligava amb amenaces a donar-los suport. Van ser Orta i Arnes pressionats pels rectors i el comanador Vicent Carroz els únics de l'actual Terra Alta que es van posar al costat de l'exèrcit castellà del Marqués de Los Vélez. Finalment, la Generalitat, va encarregar a Joan de Copons la recuperació de les dues viles, cosa que

³ MUÑOZ I SEBASTIÀ, Hilari: "La guerra dels Segadors a les terres de l'Ebre (1640-1651)", *Recerca*, 6, 2002, núm. 6, p. 13.

⁴ MUÑOZ I SEBASTIÀ, Hilari: "La guerra dels Segadors a les terres de l'Ebre (1640-1651)", *Recerca*, 6, 2002, núm. 6, p. 13.

van aconseguir el 10 i 11 de desembre de 1640⁵. Per altra banda, l'orde de Sant Joan tenia la consigna del Gran Mestre de ser neutral en el conflicte, però cada comanador tenia les seves preferències. A l'agost de 1641 el rei de França, aliat de Catalunya, pressionava als Hospitalers perquè anessin a favor dels Catalans la qual cosa van acceptar i van contribuir econòmicament.

Mentre, el general la Mothe, al maig de 1642 va assetjar la ciutat de Tortosa sense aconseguir el seu domini i van ser les forces reialistes de la ciutat qui van acabar controlant el territori del seu voltant. La zona més conflictiva de la Castellania estava a les rodalies de les fortaleses de Miravet i Flix que servien de base per als Miquelets partidaris de la Generalitat i que contínuament hostilitzaven les tropes de Felip IV. Aquest fet era un inconvenient per les autoritats de Tortosa, tant a les civils com a les militars i per això van portar a terme diverses disputes entre l'estiu de 1642 i 1645. En primer lloc fou assaltada i saquejada la vila d'Arnes al juliol de 1642⁶. El gener de 1643 van ser preses Pinyeres, Caseres, Orta, Corbera i Batea. En aquest darrer poble hi van haver 200 morts degut als forts enfrontaments que duraren quatre dies. Els catalans i francesos que defensaven la vila van ser vençuts i el poble saquejat. Gandesa també va patir una forta repressió, quedant abandonada el 18 de gener de 1643⁷.

La iniciativa de la guerra la van portar les tropes reials que van atacar en diverses ocasions els castells de Flix i Miravet. Tot i així, van poder aguantar els setges. Els civils dels pobles propers ja es manifestaren cansats de tanta guerra, fam, robatoris, destrucció... Per això, el 7 de setembre de 1643, el batlle d'Ascó, Joan Vila demanava perdó al rei castellà en nom de les viles d'Ascó, Corbera, Gandesa, El Pinell, Bot, Batea, Vilalba, la Pobla de Massaluca i la Fatarella. Pretenia aturar els saquejos i incendis dels pobles mencionats per part de l'exèrcit de Felip IV. A canvi, els representants municipals es posaven a disposició del rei castellà com a vassalls seus. Cal tenir en compte els abusos i allotjaments que patien els veïns, però en aquest cas dels soldats francesos. Els mateixos conflictes anteriors amb els castellans es van repetir ara amb ells. Per tant provocaren malestar i entraren en lluita amb els civils. A més a més l'administració política francesa a Catalunya tingué greus topades amb els organismes polítics i eclesiàstics catalans. El motiu, per no respectar les constitucions que s'havien signat amb el Pacte de Peronne al setembre de 1641.

El malestar generalitzat es posava de manifest en un memorial adreçat a la Generalitat a principis de 1645. Van ser els representants municipals de Gandesa, Vilalba, Ascó, Batea, la Fatarella, Benissanet, la Pobla de Massaluca, Orta, Bot, Corbera, Ginestar, Prat de Compte, Flix, Miravet i Móra qui van posar en evidència als caps i soldats francesos que governaven els castells de Miravet i Flix. Aquests, els obligaven a fer allotjaments, donar llenyes, palla, civada, ordi, blat... En cas de no voler acceptar les condicions eren capturats els jurats dels llocs i empresonats. Va ser el cas dels d'Ascó, Bot o Corbera

que van tenir que pagar 100 lliures, 55 i 15 respectivament per ser alliberats⁸.

El 1648 es posava de manifest un cop més aquest malestar a la Castellania d'Amposta. La situació va arribar a tal extrem que fins i tot les justícies locals van oferir diners per cada miquelet mort. Cal tenir en compte el suport inicial dels habitants de la Castellania a les tropes franceses i catalanes. Aquest fet mostra la situació límit de la població civil, cansada dels efectes del conflicte i de tots dos bàndols, fins al punt de demanar quan ja el conflicte es decantava a favor de Felip IV el suport al rei Castellà amb salvaguardes. Era una manera de lliurar-se de pillatges i altres excessos també de les seves tropes i poder treballar les terres amb tranquil·litat. A la vegada volent-se desmarcar del costat francès. Aquest fet va facilitar al rei tenir la població civil al seu favor i per tant rebre col·laboració. Així mateix per establir més soldats sense tants perills i fer més senzilla la presa dels castells de Flix i Miravet per acabar dominant tot el territori.

La crispació amb els francesos va augmentar, així el 1650 els habitants de Bot mataren tres soldats⁹. Al setembre, el bisbe de Tortosa denunciava les guarnicions franceses instal·lades a la Castellania per robar a les esglésies de Corbera, Vilalba, Batea, Orta, Bot... A tot això, les tropes espanyoles van atacar el castell de Flix que va ser pres el 25 de setembre, dies després ho faria el de Miravet i el 27 de novembre cauria la ciutat de Tortosa. Per altra banda, el recolzament del govern català al francès es va trencar. La fractura institucional de la Diputació va facilitar l'ofensiva i els èxits dels terços reials, dirigits per Joan Josep d'Àustria que van entrar a Barcelona el 1651. Finalment a la tardor de 1652 la ciutat es va rendir després d'un llarg setge. D'aquesta manera es posava fi al conflicte i les autoritats catalanes restaven novament sota l'obediència del rei Castellà. Acabada la guerra a Catalunya, continuà contra França fins el 1659 en que tots dos països signaven la pau amb el Tractat dels Pirineus. Això va suposar per Catalunya la pèrdua del comptat del Rosselló, el Conflent, el Vallespir i part de la Cerdanya.

Pel que fa al Pinell i d'altres viles dels voltants les conseqüències de la guerra no van ser gens favorables. Els veïns patiren els durs efectes dels allotjaments dels soldats castellans. Aquest fet suposava una despesa extra a les seves economies prou castigades pels impostos. Robatoris, extorsions, fins i tot tirotejos com els que va rebre el capellà del Pinell quan volia pacificar la situació. L'estat extrem del conflicte per la incertesa del moment, la por i abusos també dels soldats francesos portaria finalment als responsables municipals del Pinell al igual que d'altres pobles veïns haver de passar-se al bàndol de Felip IV per tal d'evitar més destrucció. En definitiva, el conflicte va generar un període de crisi, pèrdua de població, despeses econòmiques, endeutaments, terres malmeses, saquejos, destrucció i d'altres penúries que empobrien als pinellans i resta de gent del territori i que va costar molt temps en recuperar la normalitat.

⁵ MANYÀ, Joan Baptista: *Notes d'història de Gandesa*, ed. Algueró i Bagues, S.R.C., Tortosa, 1962, pp.128-131.

⁶ MUÑOZ I SEBASTIÀ, Hilari: "La guerra dels Segadors a les terres de l'Ebre (1640-1651)", *Recerca*, 6, 2002, núm. 6, pp. 22, 23.

⁷ MANYÀ, Joan Baptista: *Notes d'història de Gandesa*, ed. Algueró i Bagues, S.R.C., Tortosa, 1962, pp.138-141.

⁸ Vid. SANS I TRAVÉ. Josep Maria: *Dietaris de la generalitat, (anys 1644-1656)*, Generalitat de Catalunya, Departament de Presidència, vol. 6, Barcelona, 1994, p. 684.

⁹ MANYÀ, Joan Baptista; *op. cit.* p.144. MANYÀ, Joan Baptista: *Notes d'història de Gandesa*, ed. Algueró i Bagues, S.R.C., Tortosa, 1962, p. 144.

La jota del Pinell, l'ànima d'un poble festiu (II) Una experiència familiar

Lluna Fabregat Arnal

La tradició familiar juga un paper crucial en la pervivència d'aquesta activitat. És en l'àmbit més proper en el qual es fomenta la pràctica del ball i al qual s'ha d'atribuir l'èxit i la vida de la dansa al poble. "És com l'ADN de cada casa. Cadascú hi té les seves vivències particulars i uns records", apunta David Arnal. I és que majoritàriament, aquestes experiències estan lligades de manera directa a la família. Manuela Martí recorda la primera vegada que va ballar: "Era molt jove i un cosí meu me va dir si volia ballar. Jo tenia menys de 16 anys i li vaig dir que sí". Després de tant temps, Manuela ha viscut una gran quantitat d'experiències i reconeix que "a vegades, quan conec a la persona que balla, em cauen les llàgrimes".

D'altra banda, Magda Ferré, de la mateixa manera que Cel Prieto i David Arnal, va iniciar-se en aquest món des de ben petita. "Jo vaig començar a ballar la jota tan bon punt com vaig començar a caminar perquè era la passió de ma mare. Ma filla va néixer el 3 de juliol de l'any 2000 i el 10 d'agost ma mare ja tenia tota la roba preparada per vestir-la de joteria amb només un mes d'edat" recorda, emocionada, Magda. També Cel Prieto assegura que té fotos "des de molt petita" i que "mai he deixat de ballar-la".

Per un costat, Cel Prieto recorda la felicitat que va sentir quan va ballar amb les seves amigues: "Al ser tres noies, necessitàvem lo nostre espai a la plaça i fèiem molt goig. Això em va reconfortar molt". Per l'altra, assegura, entre rialles, haver

passat "moments d'estrès" perquè el seu ballador "no arribava".

No obstant, l'experiència va més enllà de la família i pot esdevenir molt més personal. En el cas de David Arnal, la jota li proporciona unes sensacions diferents segons l'època i el rol que adquireix. En el cas de ser-ne intèrpret, David explica: "Quan la toques sents un munt de coses. La jota va sola. Has de mirar a la gent i gaudir de la festa. Te passen mil coses pel cap. És un conglomerat d'emocions difícil de definir".

Elm Prieto i Cel Prieto vestits per ballar la jota del Pinell. Imatge cedida per Cel Prieto.

Una dansa espontània i popular

Una de les iniciatives que es van prendre per conservar la Jota del Pinell de Brai van ser les classes adreçades als habitants del poble. Aquestes van triomfar principalment entre els més petits, que aprenen a ballar-la des de 0 i perfeccionen la tècnica amb el pas del temps. Aquest fet ha propiciat que els encarregats de dur a terme les classes organitzin, en part, l'ordre en què s'entra a plaça, controlen als més petits i els ajuden si ho necessiten. Així doncs, s'ha perdut l'ordre que caracteritzava el Cap de Dansa i que donava nom a la celebració. El cap de dansa és la persona més gran que balla aquell dia. Aquesta persona presidia l'entrada a plaça, sent l'ordre de major a menor. Actualment, però, s'ha invertit l'ordre perquè els nens siguin els primers a sortir.

Pel que fa a l'ordenació, David Arnal pensa que s'hauria de conservar la tradició, ja que sinó "el Cap de Dansa perd el sentit". A més, David reivindica la importància de l'espontaneïtat: "La jota sempre ha sigut un ball de plaça popular sense organitzadors. A vegades, voler agafar el paper d'organitzador d'una cosa que va per si sola, no cal. El que ha de fer l'organització és portar uns músics i llavors la gent balla i se fa la festa". Segons el graller, la mostra que "la jota està viva" resideix en els "moments esporàdics". La demostració d'aquest fet és Santa Magdalena, la romeria del poble on la gent balla sense els vestits típics i de manera improvisada. Amb relació a aquest aspecte, David opina que "tot i que, a vegades, pensem que per ballar la jota s'ha d'anar vestit d'una manera determinada, l'únic que estem fent és recrear com anaven vestits quan estava de moda".

Altrament, Magda Ferré creu que tot i que es balla la jota durant les festes, "ja no és lo que era",

ja que "hi ha molta gent que ara no la balla". "Si mires fotografies i vídeos de 15 anys enrere, no només la ballava un munt de gent sinó que se feia bé. Ara, hi ha molta gent jove que no se sap los passos" compara Magda.

En conclusió, la jota del Pinell de Brai és present en la vida dels vilatans, sobretot en temps de festa. Tot i que el seu significat ha variat, s'ha sabut adaptar i, actualment, es viu com una tradició folklòrica i identitària. La jota del Pinell és l'ànima d'un poble festiu.

Magda Ferré amb la seva parella, José Ramón Alabart, i la seva filla, Aina Alabart. Imatge cedida per Magda Ferré.

La vestimenta popular al Pinell

Antònia Serres Buenaventura

La indumentària típica és aquell conjunt de peces de vestir que usaven quotidianament les classes populars d'un país o territori. A principi del segle XX van desaparèixer de l'ús habitual, però s'han conservat en celebracions especials o per ballar algun tipus de dansa. Durant segles la indumentària de la gent no va canviar, sobretot la dels treballadors, en canvi, els rics sempre podien seguir la moda que dictaven les classes altes. Aquesta era una manera més de mostrar les diferències socials.

La Revolució Industrial va arraconar les fibres tradicionals de producció casolana i les va substituir pel cotó. A partir dels anys cinquanta del segle passat, la confecció en sèrie va uniformar la forma de vestir, que seguia les modes de cada any. Aquests canvis van revolucionar el sector tèxtil i això va repercutir de manera molt important en l'economia global.

La indumentària tradicional de mudar es manifestava a les festes populars i religioses com el naixement, la comunió, el casament o el dol. Actualment a les festes majors dels nostres pobles, hereus i pubilles porten els vestits tradicionals catalans, tot i que els vestits típics al poble seguien els costums de l'Aragó, com el ball popular que era la jota.

Els pagesos rics, per cobrir el tronc usaven una **camisa** generalment de lli, que a vegades podia ser de cotó, força llarga, oberta fins a mig pit, de mànigues amples i llargues, sense coll, que substituïa una tireta de tela. Els **calçotets**, curts o llargs eren de cotó amb una ralleta blava. Per sobre de la camisa o la brusa, el **gipó** (armilla de vellut o de llana arribava del coll a la cintura, sense mànigues i ornamentada amb botons de llautó). A sobre podia anar-hi el **jac**, que protegia el troc fins davall de la cintura. Més popular era una mena de **blusa** ampla, amb mànigues, oberta de dalt a baix es lligaven les dues puntes de baix per damunt de la faixa, com es pot veure a la foto de Esteve del Rei.

Els **pantalons** cobrien de la cintura fins a davall dels genolls, on es lligaven en unes betes i alhora subjectaven les **calcilles** (peça que anava dels peus als genolls). Ja a finals del segle XIX, es començaren a imposar els pantalons rectes que arribaven als turmells. La **faixa**, (tira de tela de cotó, llana o seda d'entre 30 i 50 cm. d'ampla i uns dos metres de llarg) al voltant de la cintura ho subjectava tot. Fins i tot servia per amagar un arma.

Les **espartenyas** amb sola d'espart o de cànem amb unes vetes negres i amples per subjectar-les, cobrien el peu de la punta dels dits fins al taló. S'anomenaven segons el nombre de vetes que es lligaven al turmell. Per a treballar al camp els homes portaven **avarques**

Josep Vallespi Argullós, Lo pinxo de la Francisqueta, casat amb Amàlia Feliu.

amb sola de pneumàtic i l'empenya rectangular d'un altre material, obertes per davant i els costats.

Al cap portaven **barretina**, que eren unes llargues gorres de punt de llana, o un **mocador** doblegat en triangle i col·locat de forma que una punta penjava i les altres dos rodejaven el cap. Més tard van arribar la gorra de visera i la boina.

Els vestits de la dona

Les dones portaven també diverses peces de vestir. Com a roba interior per a subjectar els pits utilitzaven una tira de roba rectangular d'un pam d'ample, amb uns tirants i lligada amb unes vetes. Per cobrir les extremitats utilitzaven uns **calçons** de batista de cotó blanc, amb dos camals fins a mitja cuixa, units a la cintura per unes vetes i oberts entre les cames. Damunt portaven els **enagos**, faldilles interiors de cotó blanc que arribaven fins als turmells.

Entre els enagos i les faldetes es col·locava de la cintura fins al turmell el faldellí o **refajo** per abrigar-se. Les **faldetes** de gran volum, ajustades a la cintura, eren de colors foscos, de llana o coto i de seda en les festes. Al costat tenien unes obertures per posar la mà a la **faltriquera**, (bossa lligada a la cintura per guardar els diners o el mocador). Damunt de tot sempre portaven un gran **davantal** per protegir les faldetes a l'hora de treballar, frunzit a la cintura i gairebé de la mateixa llargada. Les **calces** de cotó negre les resguardaven del fred, ajustades al peu i a la cama eren subjectades per les **lligacames** a sobre del genoll. Les calceteres del poble s'encarregaven de tricotar-les. Una d'elles era la tia Roseta de Blai.

Al cos portaven una **camisa** blanca de fil, davall del **saco o corpinyo** que els arribava per sota de la cintura. Es tancava amb botons i duia un coll alt. El **cosset** o **corpinyo** sense mànigues el portaven a l'estiu. A l'hivern es posaven una **manteleta** de llana feta a punt

Família de ca Espinós. Any 1898.

de mitja o a ganxet que els cobria les espatlles, o un **mocador de pit** amb les puntes creuades per davant sota el davantal. Quan sortien de casa s'abillaven l'espatlla amb un **mantó** d'estam fosc.

Les **espartenyas** tancades eren de sola d'espart o de cànem. Les aprofitaven tot el que podien. Si el dit gros hi feia un forat, hi posaven un pedacet de roba. Fins i tot quan ja no servien les barataven a canvi de taronges. Si la sola era de cànem les canviaven tant per tant, i si era d'espart feien dos parts d'espartenyas per una de taronges. Només les dones benestants portaven sabates.

Les dones es tapaven els cabells amb un **mocador**, doblegat en forma de triangle que es lligava al coll, o al clatell o a sobre el cap. Quan va desaparèixer de la indumentària quotidiana a principis del segle XX, es va continuar portant com a senyal de dol. La Maria de la Felícia comenta que l'any 1951, quan tenia 16 anys, va portar mocador al cap durant 21 mesos per la mort del seu pare. Algunes joves van començar a substituir el mocador per un vel negre.

Els cabells se'ls recollien en un monyo al darrera del cap però a poc a poc es van anar tallant els cabells per davall de les orelles. Unes agulletes de ganxo als costats impedien que els anessin cap a la cara. A vegades utilitzaven uns molls amb tres barilles

Família de ca Simó. Any 1899. Foto cedida per M. Teresa Amposta de ca Espinós.

que escalfaven a les brases. Per assegurar-se de no socarrimar-se els cabells, primer les acostaven a un paper per veure si el cremaven, si no era així hi entortolligaven els cabells per a arrissar-los.

Les imatges expressen les diferències en el vestir entre una família acomodada i una família popular. Aquestes diferències les veiem sobretot entre les dones.

Una porta mocador al cap, davantal i espadenyes. L'altra, el *corpinyo*, que li marca la cintura i les faldetes que són més acampanades, sense davantal (senyal del treball de la dona) i sabates. També els teixits marcaven la diferència entre classes socials, ja que podien ser de lli o coto per a les dones treballadores i de domàs de seda i seda brocada per les de classe alta.

Entre els homes, la barretina o el mocador al cap mostren la diferència social. Més endavant serien el barret o la boina les peces que faran aquesta funció.

Família de cal Rei

Esteve Martínez Montagut, de cal Rei, casat amb Teresa Amposta Vallespí de ca Cobarret van tenir deu fills: El primer va morir en néixer i van adoptar al xiquet conegut com el Bessó Rei. A continuació van tenir a **Salvador** casat amb la Rosa de Cauvi, **Josep** casat amb la Mariana de Vinaixa, **Francisco**, mort als 14 anys, **Joan** mort en tornar del servei militar, **Josepa** casada amb Toni de Pasqual, **Magdalena** casada amb Pere de la NInya, **Esteve** casat amb la Ramona de Mossenye, (desaparegut a la batalla de Terol, 1938) **Serafina** casada amb Pere de la Zabel i **Rosa** casada amb Serafin de Dios.

Esteve del Rei i Teresa de Cobarret, any 1935.

La natalitat al Pinell al segle XIX

Agusti Colell Martínez

Des de 1875, per ordre governativa, es venen declarant els naixements i les defuncions i es constaten els matrimonis en el Registre Civil del municipi. A les partides de defunció s'explicita l'edat del difunt i, en alguns anys, es nombraven també els fills que aquest havia tingut. Amb les partides de naixement, de defunció i actes matrimonials es pot fer una reconstrucció dels fills de cada família, en definitiva l'arbre genealògic de part de la població des de principis del segle XIX, encara que amb moltes llacunes en el període 1800- 1840.

En aquest escrit analitzarem l'elevada fecunditat que hi va haver durant el segle XIX i que explica, en part, l'evolució de la població que l'Antònia Serres detalla en el seu llibre "Episodis d'història del Pinell". En la taula de població de la pàgina 201 llegim que en 1.813 hi havia una població estancada de 275 habitants, al 1.842 ja s'havia "disparat" a 827 amb creixement fortament exponencial fins 1.910 que ateny els 2.007 habitants, valor que ja decau a 1.920 amb 1.931 habitants i es confirma el declivi al 1.930 amb 1.861. Amb la Guerra Civil s'altera definitivament el model demogràfic.

De famílies amb 5 o més fills de mares nascudes a partir de 1.920 solament trobem les famílies Colell-Martínez amb 5 fills i Pellissa-Amposta amb 7.

Ens centrarem, doncs, en el número de fills per família del segle XIX i començament del XX, i en un altre escrit veurem el dramàtic índex de mortalitat infantil d'aquest període.

Les famílies amb cap, un o dos fills predominen en el recompte total d'habitants, però moltes d'aquestes resulten de la insuficiència de dades (al registre han aparegut alguns germans però no tots), o de persones que varen venir de fora de la població (figuren com a fills únics però tenien més germans a la població de la qual pervenien), o eren matrimonis de residència accidental (treballadors transeünts, Guàrdia Civil...) o

dónes que es casaven al Pinell amb un foraster i marxaven a viure al poble del seu marit, o moria un dels esposos.

L'elevada mortalitat feia que els matrimonis amb solament 2 o 3 fills corrien un gran risc de no arribar a ser iaïos, per tant, la tendència natural era la de constituir famílies nombroses, a partir de 4 fills, i d'aquestes veurem algunes característiques i singularitats.

En el quadre adjunt es mostra a la primera fila el número de fills per família, a la segona fila quantes famílies hi va haver amb els corresponents fills i a la tercera fila el totals de persones que representa cada tipus de família.

La quantitat total de persones disminueix notablement a partir de famílies amb 10 fills. En el gràfic de barres verticals es representa el total de nascuts enfront el número de Fills per Família, limitat al rang de 4 a 9. El valor màxim correspon a 5 fills, i va baixant uniformement fins 9 fills.

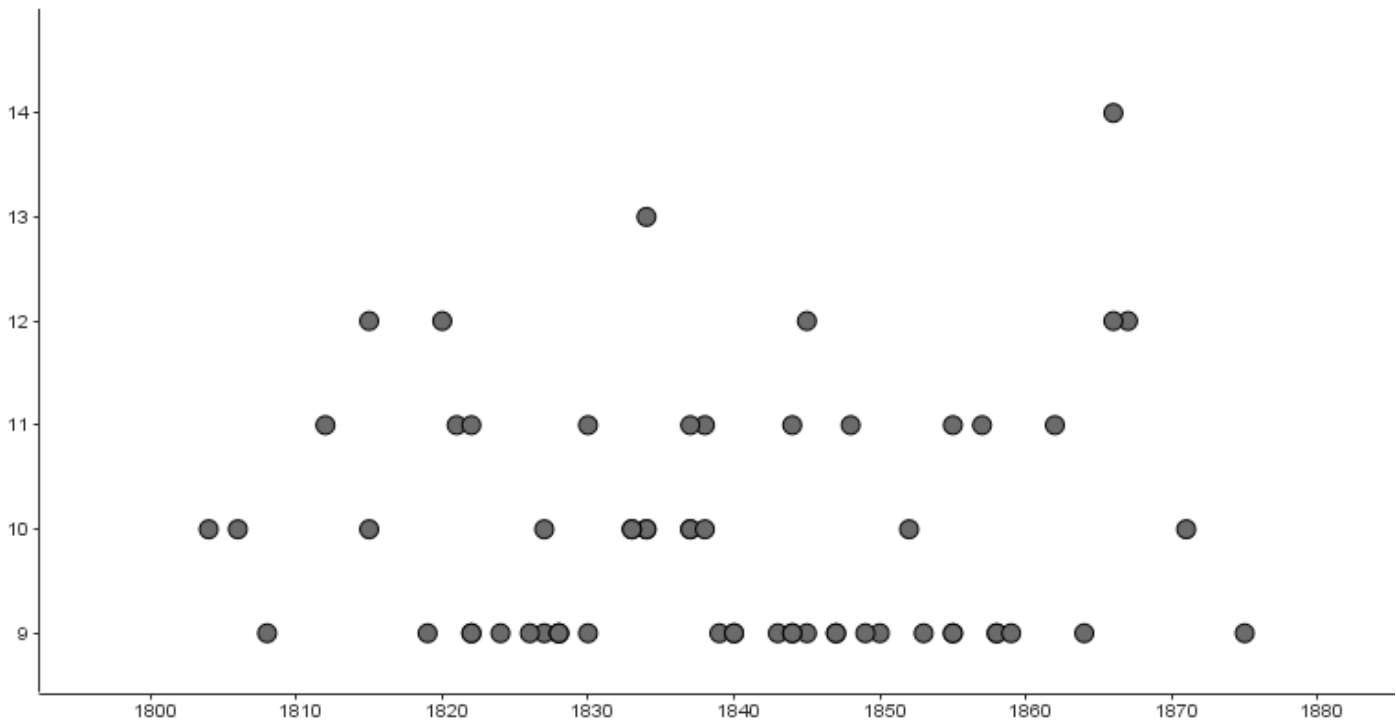
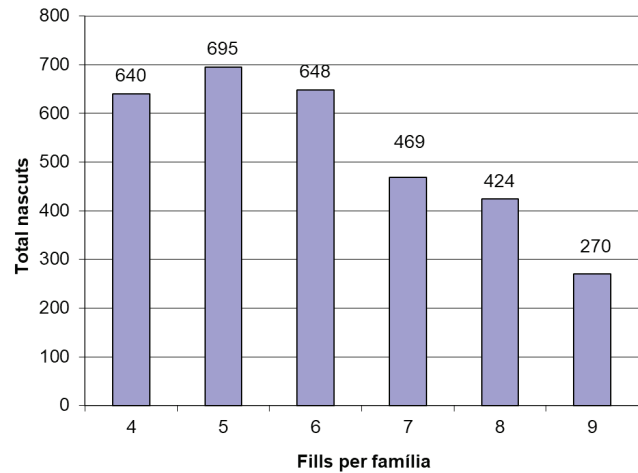
En el Diagrama de punts veiem la distribució temporal de les famílies supernombroses (de 9 a 14 fills), en què cada punt representa una família. A l'eix vertical va el número de fills per família i a l'eix horitzontal va l'any en què va nàixer la mare. Suposem que varen començar a engendrar al voltant dels 22 anys. Les nascudes a partir de 1.850, aproximadament, tal com naixien els seus fills els anaven a manifestar al Registre Civil en el llibre de Naixements, el qual comença al 1.875. Però per a comptar els fills de les famílies de les mares nascudes abans de 1.850 hem de considerar les dades de les Defuncions, Matrimonis i pares que manifestaven Naixements de fills. En definitiva, hi ha un número considerable de persones que varen viure en ple segle XIX i no surten inscrits al Registre, en altres paraules: els números anteriors es queden curts.

A l'entorn de 1.870 ja deixen d'haver-hi mares de famílies supernombroses. Si suposem que tenen fills fins els 55 anys cal esperar que cap a 1.920 hi hagi una disminució de la natalitat, la qual cosa està en concordança amb

Fills per família	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Número de famílies	160	139	108	67	53	30	13	11	5	1	1
Total nascuts	640	695	648	469	424	270	130	121	60	13	14

la disminució de la població a partir de 1.910 que s'ha dit a l'inici de l'escrit.

La família amb 14 fills és la que varen formar Joan Baptiste Vallespí Ferrús i Mariana Ferré Amposta, que va posar el seu nom a 4 netes: Mariana de ca la Picaïta, que també porta el gentilici de la seva iaia, Mariana de ca Fontana, Mariana de ca Batistet i Mariana de ca Tite, a més, aquesta darrera conserva el gentilici de la casa. Dels 14 germans, 10 no varen arribar a tenir descendència. El darrer part registrat de la Mariana Ferré va ser a l'abril de 1.904, en nàixer la filla Mercè, però la Mariana va morir de septicèmia puerperal al desembre de 1905, és a dir, va tenir un altre part o avortament no registrat.

Es feien grans esforços per tenir descendència però, de vegades, els resultats finals eren minsos. Per exemple: Llorenç Fucho Montagut i Antònia Vela Vela varen tenir 11 fills, dels quals solament la filla Ana Maria va tenir descendència. Aquesta es va casar amb Domingo Vallespí Bonet i va tenir 9 fills, però només va arribar a tenir 2 besnets: la Teresina i Manuel de Roc.

Es dona el cas també de famílies supernombroses relacionades: Josep Serrà Papaseit varen ser 11 germans i es va casar amb Teresa Serres Serres, que n'eren 12, i varen tenir 8 fills. Cal suposar que més de la meitat varen morir abans d'arribar a ser adults.

En el Registre també van sortint els fills de mares solteres, una vintena, i més que a la promiscuïtat es degueren a una estratègia matrimonial. Per casar-se, els nuvis necessitaven el consentiment del pares, i aquest consentiment s'explicita per escrit en les actes de Matrimonis de 1.875 i posteriors. Si alguns dels pares s'oposava a les relacions dels nuvis, aquests podien optar pels fets consumats: el naixement d'un fill. Si la negació dels pares al consentiment del matrimoni persistia la núvia es quedava amb un fill que a la partida de naixement constava "de padre desconocido".

Marges del terme (II)

Agustí Colell Martínez

Les aigües pluvials de la partida dels Boïcs i la zona occidental de les Portelles conflueixen a la portella de José de Remígio, a la part baixa que té forma d'embut, amb desnivell, acusat es fa necessari un marge prou consistent. El veiem a la Foto 1, amb carreus prou voluminosos i un escaló per atenuar l'alçada on reposen les garrafes de 5 i 25 litres que ens serveixen de referència volumètrica. La brossa no ens permet veure l'altura ni l'amplada real del marge.

Un poc més avall ens trobem amb una finca erma que va ser treballada per en Guillermo de Camilo, pare de Pere, Guillermo i José. Ho veiem a la Foto 2, amb pins molt desenvolupats però amb poca malesa arbustiva que ens permet veure l'escalonament de 4 marges impecables sense cap "portell", sembla com si fins i tot els porcs senglars els hagin respectat tot renunciant a buscar-hi cargols i cucs. En el marge central de la foto podem veure la perícia i paciència de qui el va fer, conjuntant pedres grans amb reble per deixar poques

fissures. També podem observar que les filades superiors es varen afegir posteriorment, es veu una línia horitzontal de discontinuïtat molt clarament.

A la Foto 3 es mostra amb més claredat que hi va haver una segona fase de construcció, en base als 6 esglaons que puguen fins la meitat del marge i que estan a un nivell semblant al marge del fons, on hi ha les garrafes. Hem de pensar que per escales com aquestes hi pujaven carregats amb sacs d'olives o ametlles. Seria una temeritat fer arribar les escales fins a dalt de tot.

Com a última singularitat fixeu-vos en la Foto 4, en què veiem un camí que travessa la finca i que està delimitat per pedres, deixant a l'esquerra un marge i a la dreta un bancal. L'aigua de pluja i d'escorrentia s'ha endut la terra però no les pedres. Un centenar de metres avall comença el barranc de les Llumenàries, que trobem a les solanes i va a parar al barranc de Pàndols.

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

T'agrada la poesia i potser no ho saps

Marifè Altadill Espinós

La poesia, actualment, està envoltada d'una paradoxa: és un gènere revestit de prestigi i alhora de mala fama. És present en grans ocasions: per llourejar algú, per homenatjar una persona estimada... i en canvi, poca gent s'atreveix a dir en veu alta que li agrada la poesia. Com si la poesia fos una andròmina antiquada. Però la poesia ens acompanya i acompanyarà.

“La poesia pertenece a todas las épocas: es la forma natural de la expresión de los hombres. No hay pueblos sin poesía, los hay sin prosa. Por tanto, puede decirse que la prosa no es una forma de expresión inherente a la sociedad, mientras que es inconcebible la existencia de una sociedad sin canciones, mitos u otras expresiones poéticas”
Octavio Paz, *La casa de la presencia. El arco y la lira.*

A aquella persona a qui no li agrada la poesia, li proposo tastar-ne. Com d'àpats, de poesia n'hi ha per a tots els gustos i no pot agradar-nos tota, però si ens obrim a degustar diferents poemes, diferents autors i autores, és probable que trobem un estil que ens caigui en gràcia i que ens emocioni.

És cert que la poesia presenta una certa dificultat que no acostuma a presentar una novel·la. En les novel·les, normalment, se'ns explica tot, ben explícitament, perquè no perdéssim el fil; i en la poesia gairebé tot és dit amb metàfores i altres figures retòriques que ens demanen un esforç de comprensió. Els poemes, habitualment, han de ser llegits dues vegades.

Però cal entendre plenament un poema? En la meua opinió, com si fos un quadre, cal deixar-se endur pels sentits i, més important que allò que l'artista volia dir o sentia quan ho creava, ho és el que sentim nosaltres amb el quadre o amb el poema.

Dit això, us convido a un petit tast de poesia amb la Clementina Arderiu.

CLEMENTINA ARDERIU

(Barcelona, 1889- Barcelona, 1976)

Ara

Ara que ja de tanta cosa torno...
No em pregunteu, que no sabria dir-vos
per quina brida m'he sentit lligada.
El cor encara vol tornar a gronxar-se
desbocat, a les barques de la fira;
i dic que sí, que en mi tot clama d'esma
cap aquella petita esbojarrada.
...I ja no sóc sinó una dona absorta,
amb la veu i amb el riure que s'aturen.

Malalta

Malalta m'ha dit la gent,
malalta:
no per l'aire ni el color
de la galta,
sinó pel meu vers llanguent.
Si mai em sabeu absent,
malalta
bé podrà dir-me la gent,
que ja un mal d'enyorament,
en pensar-hi, lentament
m'assalta.

*Cinc poemes de Clementina Arderiu han estat
musicats pel seu net, el polifacètic Pau Riba
(1948-2022).*

El meu cant

De no cantar
jo m'entristia:
per mi és el cant
tal com el pa
de cada dia.
És un parany,
una ferida.
Cada cançó
s'emporta un tany
de ma florida.
Però què hi fa,
quin mal hi hauria?
Jo, del meu cant,
en vull ornar
tota ma via.

El desamor

Elvira Dealbert

Se conocieron una mañana soleada, allí donde casi termina el camino y el día tiene 36 horas.
Él vió en ella la juventud, la alegría, el asombro y la ironía.
Ella no sé fijo demasiado en lo que él le ofrecía.
Para él... era primavera cada vez que la veía.
Para ella... las noches se hacían cortas en otros brazos.
Él quería recorrer el camino de la mano de ella.
Ella abrazaba el aire, libre, cómo si se le fuera la vida.
Ella quería el sol y la luna.
Él, el firmamento entero le ofrecía.
Pero ella soñaba y soñaba, no quería un amor civilizado.
Ella quería...no sé qué es lo que ella quería.

Pessebres 2022

Leandro Pegueroles

Àngel Altadill

Rosa M. Amposta Borràs

El cementiri del poble

Antònia Serres Buenaventura

El dia de Tot Sants d'enguany tothom que va visitar el cementiri va veure la reforma realitzada per l'Ajuntament. S'han eliminat totes les plantes que dividien i tapaven l'espai central i s'ha cobert de pedra de riu i noves plantes, per afavorir una visió més neta, ampla i global de tot el conjunt.

Antigament els cementeris o fossars de les viles es trobaven al costat de l'església parroquial. Així era al Pinell i estava situat entre els carrers de Miravet i de la Costa, a l'espai que actualment ocupa la caseta de telefònica i l'aparcament. No va ser fins a l'any 1787 que el rei Carles III declarà la Real Cèdula, segons la qual prohibia els enterraments a l'exterior i a l'interior de les esglésies (excepte dels prelats). Per mesures sanitàries establia que els cementeris havien d'estar allunyats de les poblacions, tancats per un mur i en llocs ben ventilats.

En principi va haver una certa resistència a executar l'orde i al Pinell no es va portar a terme fins a setanta anys després. Segons m'explica l'Estevania de la Zabiell s'estava fent el cementiri actual l'any 1863, quan va néixer son iaio Esteve Martínez Montagut. Uns parents del qual treballaven fent una peonada a un forn de guix. Va explotar alguna cosa i un va perdre un ull i l'altre va morir. Llavors van posar al xiquet acabat de néixer el nom d'Esteve, com al difunt.

El cementiri els anys vuitanta. Foto Joan Comos.

El BOPT del 31-10-1880 publica els acords presos per l'Ajuntament entre els quals figurava la necessitat d'ampliar el cementiri i edificar-ne un altre separat per als no catòlics, com estava disposat. (Això mai es va arribar a realitzar). En diverses ocasions, l'Ajuntament ha realitzar obres d'ampliació del cementiri. Després de la Guerra van construir al mig de l'espai un panteó on posava "Gloria a nuestros mártires", i on consta el nom dels dotze veïns afusellats a l'inici de la Guerra Civil (1936-39).

Vista actual del cementiri

Alumnes de P-3 i de 1r

Alumnes de P-3. curs 2022-23.

Alumnes de 1r de Primaria. curs 2022-23.

Nou servei de deixalleria mòbil

L'ajuntament Informa que el Consorci de residus ha posat en marxa un nou servei de deixalleria mòbil, que recollirà els residus que fins ara s'havien de portar a l'estació de transferència.

Tot el que no es pugue reciclar mitjançant la recollida selectiva o la deixalleria mòbil s'ha de portar a la deixalleria comarcal, que està situada a Gandesa.

Deixalleria mòbil a la Basseta, els dies 15 i 16 de cada mes.

Residus aptes

 Olis minerals	 Olis vegetals	 Informàtica	 CD/DVD	 Bateries	 Radiografies
 Sòlids pastosos	 Àcids	 Petites bombones de butà	 Cosmètics	 Piles de botó	 Piles alcalines
 Bases	 Dissolvents	 Petits voluminosos	 Extintors	 Tònors	 Aerosols
 Envasos buits contaminats	 Petits electrodomèstics	 Bombetes	 Fluorescents	 Petita ferralla	 Petites fustes
					 Cables elèctrics

TOTS ELS RESIDUS QUE SURTEN A LA IMATGE NOMÉS ES RECOLLIRAN I DE FORMA EXCLUSIVA A LA DEIXALLERIA MÒBIL.

Dinar de jubilats

Dinar organitzat per l'Associació de jubilats del Pinell al poliesportiu, amb 158 comensals.

Registre civil 2022

NAIXEMENTS

1_Sofia Ada Bogdan	10-01-2022	6_ M ^a Paz Vidiella Ferré (69)	de Pitxell 02-03-2022
2_Unai Martí Ber	18-04-2022	7_ Bàrbara Serrà Vallés (95)	d'Embut 06-04-2022
3_Iria Serres Amposta	21-04-2022	8_ Bertomeu March Pallarés (81)	de Xima 07-05-2022
4_Alexia Serres Bonilla	01-06-2022	9_ Montserrat Serres Ferré (93)	de Diego 09-06-2022
5_Jaume Fornells Martínez	17-08-2022	10_ Charli Josep Serrano (88)	de la Maria de França 26-07-2022
6_Laura Fornells Martínez	17-08-2022	11_ Teresa Espinós Guarí (85)	de Roc 26-07-2022
7_Elia Martí Espinós	19-08-2022	12_ Carme Buenaventura Bayot (100)	del Bou 29-07-2022
8_Gal·la Ortiz Blanch	27-08-2022	13_ Pedro Serres Ferré (91)	de Camilo 07-08-2022
9_Gael Melich Alcon	27-10-2022	14_ Magdalena Serrà Serres (91)	del Blau 10-08-2022
10_Carol Amposta Vallés	10-11-2022	15_ Bernabé Algueró Vallespí (98)	de la Rosario 26-08-2022

MATRIMONIS

David Fabregat Carbó i Judit Vallespí Martí	08-10-2022	16_ Esther Funez Queralt (45)	de Joe 22-09-2022
Pau Borràs Serres i Anna Belen Cid Ossó	27-12-2022	17_ Francisco Amposta Martí (94)	de Senéssio 23-09-2022

DEFUNCIONS

1_ Teresa Vallespí Amposta (83)	de Catxarri 20-01-2022	18_ Dolores Vallespí Fontanet (92)	de Barro 29-09-2022
2_ Lourdes Serres Colell (96)	de l'Havanero 21-01-2022	19_ Lorenzo Benaiges Lanort (82)	del Guarda 04-10-2022
3_ Ramon Faneca Amposta (62)	fotògraf 29-01-2022	20_ Magdalena Vallés Amposta (99)	de Clec 07-11-2022
4_ Josefa de la Fuente Alerany (85)	de Pau 09-02-2022	21_ Laureano Montagut Borrull (82)	de Coixeta 27-11-2022
5_ Providencia Beltran Puig (86)	del Forestal 23-02-2022		

Acta sessió ordinària 27-07-2022

- S'aprova, per 4 vots a favor (3 Entesa i 1 ERC) i 3 abstencions (2 Junts i 1 FIC), fixar preus públics dels **abonaments de festes majors**.
- S'aprova, per 6 vots a favor (3 Entesa, 2 Junts i 1 ERC) i 1 abstenció (FIC), les bases reguladores de l'atorgament de **subvencions** per la publicació i edició de **llibres d'àmbit local**, d'interès i d'altres relacionades amb l'ensenyament.
- S'aprova, per 5 vots a favor (3 Entesa, 1 ERC i 1 FIC) i 2 abstencions (Junts), moció presentada pel grup municipal ERC-AM per la creació i participació del govern espanyol en un fons de transició justa de les **zones nuclears catalanes**.
- S'aprova, per unanimitat, moció presentada pel grup ACM en defensa dels **jutjats de pau**.

➤ Informació d'alcaldia

El Departament de Joventut i el COMEBE estan actuant en els camps de treball.

El 24 de juliol tindran lloc els actes de la lleva del Biberó.

La ciutadana Carme Buenaventura compleix 100 anys i se li farà un reconeixement.

S'ha fet l'última visita de les obres del c/ Mores i s'estan acabant totes les obres del PUOSC. A les pròximes ajudes que surtin es demanarà ajut per al clavegueram del c/ Pilonet.

Després de festes es posarà en funcionament la carpa del projecte Nilak. És una carpa itinerant on es fan representacions teatrals. Els preus seran populars.

➤ Precs i preguntes

El regidor Prieto (FIC) formula les següents preguntes:

- Pregunta per les **factures sense IVA** que va demanar Hisenda. L'alcaldesa li contesta que l'ajuntament no ha fet res irregular i Hisenda decidirà el que ha de fer.

- Pregunta pel parc **ecohistòric**. L'alcaldesa li contesta que no hi ha res d'aquest tema.

- Pregunta com està el tema de la **Cooperativa de la llum**. S'estan donant preus de participació a la gent del poble. Ja hi ha 70 inscrits. L'ajuntament serà un soci més.

- Comunica que a l'**àrea d'acampada** hi ha una arqueta que no funciona. La regidora Fornells (Entesa) li contesta que la tapa està xafada però sí que funciona.

- Pregunta per la **llum de Mas Moteller**, que es va dir que estaria l'1 de gener i encara no està. L'alcaldesa posa en coneixement dels regidors una sèrie de problemes que s'han tingut per poder donar d'alta la

llum i com de difícil és aconseguir posar-se en contacte en la empresa que els ha de donar l'alta. Actualment ja està en procés de solució.

- Manifesta que a la **plaça del mercat** s'han fet obres i s'han perdut aparcaments. També hi ha un aparcament que molesta. El regidor Vallespí (Entesa) contesta que es va pintar malament i que properament es corregirà.

- Pregunta per un **treballador de la brigada**. L'alcaldesa li explica que substitueix a un altre que està de baixa.

Acta sessió ordinària 29-09-2022

Membre absent: Tània Amposta Quixalòs (Junts).

- S'aprova, per 4 vots a favor (3 Entesa i 1 ERC), 1 abstenció (Junts) i 1 vot en contra (FIC), **modificació pressupostària** crèdit extraordinari.

- S'aprova, per 5 vots a favor (3 Entesa, 1 ERC i 1 FIC) i 1 abstenció (Junts), **modificació pressupostària** transferència de crèdit.

- S'aprova, per 4 vots a favor (3 Entesa i 1 ERC) i 2 abstencions (1 Junt i 1 FIC), **pòlissa de crèdit**.

- S'aprova, per 1 vot a favor (FIC) i 5 abstencions (3 Entesa, 1 ERC i 1 Junt), **moció cremar rama** del grup municipal FIC.

➤ Informació d'alcaldia

S'han posat les plaques fotovoltaïques al pavelló.

S'han acabat les neteges forestals.

S'està adequant el cementiri.

En col·laboració amb el grup de Junts estan dissenyant i encarregant mobiliari per al parc.

Aviat s'iniciaran les obres del centre de dia.

Començarà un nou servei de préstec de llibres per part de la biblioteca de Gandesa. El dia 26 s'informarà.

S'ha iniciat un nou servei de deixalleria mòbil.

S'ha demanat una subvenció a Diputació ocupacional per a una persona que doni suport a la brigada.

Molt aviat començarà a treballar una persona en neteja que s'ha sol·licitat per la línia ACOL que regularitza situacions de residència per a persones sense papers.

Estan en un projecte amb l'AMPA per introduir al col·legi arts escèniques.

El dia 12 d'octubre acudirem a la festa del jubilat.

S'ha procedit a donar d'alta elèctrica a Mas Moteller però hi havia un problema en un parell de cables i s'hagut d'arreglar.

➤ **Precs i preguntes**

El regidor Prieto formula les següents preguntes:

- Pregunta per la JGL de 22 de juliol i l'adjudicació de l'obra de les **plaques fotovoltaïques del pavelló**. Vol saber per què ho paga l'ajuntament. L'alcaldeessa li contesta que són plaques d'autoconsum de l'ajuntament i per això es paguen per l'ajuntament.
- Pregunta per l'adjudicació a Gil Forestal d'algunes contractacions en **matèria forestal**, ja que és una empresa de Penya roja de Tastavins, lluny del Pinell. L'alcaldeessa li contesta que aquesta empresa treballa molt per aquesta zona i fa molt bé la feina.

La regidora Vallespí (Junts) formula les següents preguntes:

- Pregunta pel pressupost de **festes**. L'alcaldeessa contesta que tot i que a la partida de festes hi havia 25.000 € hi ha algunes despeses que estan a altres

partides. La regidora pregunta que com és que van quedar una mica pobres, com exemple la xaranga no va anar tots els dies a casa la pubilla. L'alcaldeessa va manifestar que havia estat un desquadrament amb el planing ja que els horaris del futbol els va posar una persona i els horaris de la xaranga els va posar una altra. Considera que pot ser que hi hagués gent que no li agradessin les festes, però no era per problema de pressupost.

- Pregunta si s'ha decidit fer alguna cosa per la **castanyada**. L'alcaldeessa contesta que encara no s'ha decidit res però que s'està animant a les associacions per a que participen. És política de l'ajuntament estar darrera de les associacions donant-los tot el suport inclòs l'econòmic per a que participen en totes les festes. La regidora manifesta que hi ha vegades que no s'entén això pel poble i que sembla que treballen molt les associacions i poc l'ajuntament.

Registre de temperatures i pluviometria dels mesos d'octubre, novembre i desembre de 2022

Simó Ferré Serres

Resum de les tendències i episodis observats durant els últims 3 mesos

Temperatures: seguim amb un regim de temperatures molt per damunt de les mitjanes climàtiques 2016-2021: Octubre:20,1° vs 18,1°, +2°. Sense episodis extrems de temperatures elevades però constantment per damunt de la mitjana.

Novembre: 14,6° vs 12,5°, +2,1°. Màxima de 24,7 el dia 8, segon valor més alt de la sèrie 2016-2022. Dia 1 mínima de 15,3; rècord de mínima més alta de tota la sèrie.

Desembre: 10,5° vs 9,8°, +0,7°. Més de contrastos, però la mitjana segueix estant per damunt del que tocaria per l'època de l'any.

La primera quinzena va ser relativament freda, amb temperatures entre 2 i 3° per davall de la mitjana climàtica. Es va produir algun episodi de vent intens. No es va arribar a registrar cap dia de gelada.

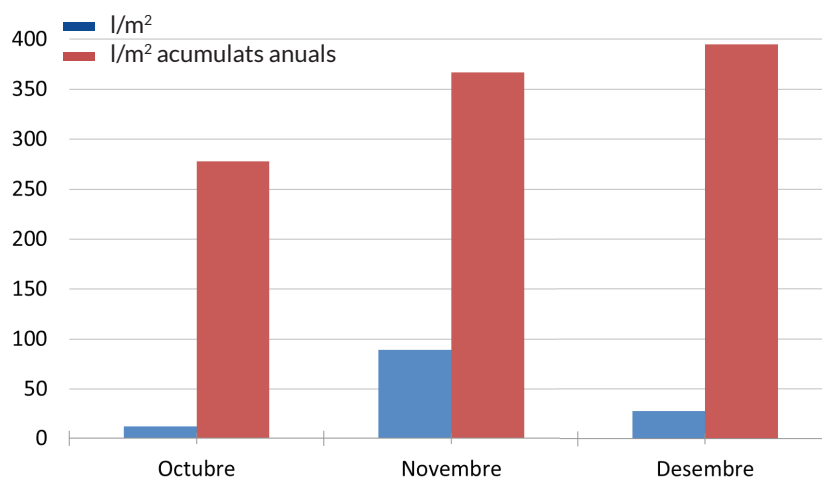
Segona quinzena marcada per temps anticiclònic (sense dies de gèbra, fet curiós per l'època de l'any) i amb temperatures disparades per l'època (+4° de mitjana respecte al que tocaria). Del dia 13 al dia 31 la temperatura màxima més baixa va ser de 14,5°!

Pluja: trimestre per davall de la mitjana, 129 vs 145 l/m2. Cal destacar els següents fets:

Octubre molt sec, amb únicament 12 l/m2 registrats. Al novembre per fi va arribar l'esperada pluja: entre

	Octubre		Novembre		Desembre	
màxima / mínima abs.	29,4	12,6	24,7	2,8	20,4	1,1
Dia	14	2	8	27	31	5
màxima / mínima mitj.	25,2	16,1	19,4	10,6	15	6,8
Mitjana	20,1		14,6		10,5	

	Octubre	Novembre	Desembre
Pluja mensual	12	89	28
Pluja mensual mitjana (2001-2021)	50	72	23
Episodis de pluja (> 1 mm)	3	5	5
Pluja anual acumulada	278	367	395

els dies 11 i 12 va ploure sobre 80 l/ m2. Va ser una pluja intensa, caiguda amb poques hores; resultant en nombrosos danys en camins i finques. Però ja sé sap que a la nostra terra no sap ploure, millor això que no res.

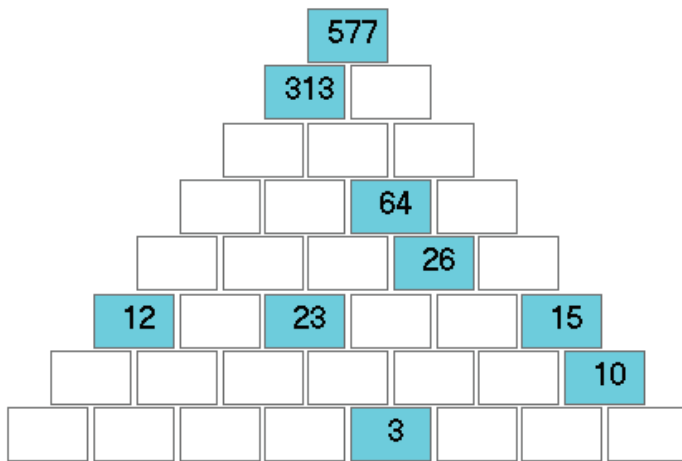
Desembre: nombrosos dies de plujes minses: 28 l/ m2 acumulats en total, repartits en 5 dies de precipitació apreciable. Les plujes dels dos últims mesos, combinades amb una segona quinzena de desembre amb humitats elevades, permeten encarar l'any nou amb un terreny força assaorat.

Agusti Colell Martínez

1 Quatre rajoles de xocolata costen 6 € més que no més una rajola sola de xocolata. Quant costa cada rajola?

2 Un grup d'amics i amigues estaven xerrant després de sopar en un restaurant. La Teresa Martínez va dir: "He llegit una notícia per la qual puc assegurar que un avantpassat meu se'n va anar a dormir el dia 4 d'octubre de 1582 i es va despertar el 15 del mateix mes, sense haver estat malalt". En Miquel Serres va dubtar de tal asseveració: "Puc assegurar que, científicament, això és impossible. M'aposto el sopar dels dos". La Teresa va sopar de franc. Com va poder argumentar allò que havia dit?

4 Intenta resoldre el sudoku i el triangle numèric següents:

3 En el Club de Mentiders Empedreïts fan un botellot. En acabar el botellot els membres borratxos diuen la veritat però els no borratxos continuen sent mentiders. Joan diu a Llorenç: "Cap dels dos anem borratxos". Marxen en un mateix cotxe i els paren els Mossos en un control d'alcoholèmia i qui conduïa dona positiu en el test d'alcoholèmia. Qui conduïa?

		8	5	1		6		3
						8		
2								1
3				5				
8			7		1	9		
5			9		6	7	3	
	5			7	4			2
	9	7	3					

Solucions als passatemps de la revista anterior (núm. 105)

1 Júlia. Llegim: "El pare de la Júlia..."

2 El número és el 5970. Per d) i a) veiem que 5 i 9 són al número incògnita, a més un està ben situat però l'altre no. Amb això, per e) veiem que 6 i 8 no hi són. Si mirem b), com 6 i 4 no hi són, el 5 i el 7 hi són i estan ben col·locats, a més el 9 en d) està mal col·locat ja que a les desenes hi va el 7. Mirem c) i veiem que el 0 hi és i està ben col·locat. Ben col·locats tenim 5?70, a més la xifra que falta és el 9. El número serà 5970.

3 Va dir "Moriré a la creu". Gengos Khen no el podia decapitar perquè en tal cas la frase havia de ser verdadera i "Moriré a la creu" esdevenia falsa. Tampoc al podia crucificar perquè la frase esdevenia verdadera.

Farmàcies de guàrdia

SETMANA	GENER	FEBRER	MARÇ
PRIMERA	Arnes	Pinell	Horta
SEGONA	Batea	Bot	Batea
TERCERA	Corbera	Corbera	Corbera
QUARTA	Gandesa	Gandesa	Gandesa
QUINTA	Pinell	Horta	Horta

CAPS DE SETMANA: Móra d'Ebre. Les farmàcies de guàrdia mantenen els torns setmanals. Gandesa està oberta tots els dissabtes de 10h fins a 20h.

Telèfons: Arnes 977 435 389 / Batea 977 430 263 / Bot 977 428 200 / Caseres 977 431 859 / Corbera 977 420 465 / La Fatarella 977 413 417 / Gandesa 977 420 069 / Horta 977 435 023 / El Pinell 977 426 206 / La Pobla 977 439 727 / Villalba 977 438 105

Telèfons d'interès

Ajuntament del Pinell	977 426 231
Consultori mèdic del Pinell	977 321 395
Generalitat de Catalunya Deleg. Territorial del Govern	977 441 234
Ambulàncies Gandesa	977 420 697
Urgències	977 420 036
Creu Roja Batea	977 420 965
CAP Gandesa Ambulatori	977 421 245
Ambulatori Tortosa	977 500 333
Hospital Verge de la Cinta	977 519 100
Hospital de la Santa Creu	977 500 533
Quinta Aliança	977 501 344
Consell Comarcal de la Terra Alta	977 420 018
DARP Gandesa	977 420 146

Punt d'informació juvenil	977 420 614
Estació d'autobusos Gandesa	977 420 910
RENFE Móra la Nova	977 400 349
Avaries Telèfon	1002
Avaries llum	977 440 032
Mossos d'Esquadra	088
Bombers Urgències	977 420 080
Bombers Consultes	977 420 885
Farmàcia Pinell	977 426 076
Hospital Móra d'Ebre	977 401 811 977 401 863
CEIP Cèsar Martinell	977 426 216
Serveis funeraris Mena	600 515 225 630 064 056

Solució al qui és qui

Grups d'amics a Festes Majors, els anys cinquanta

1. Carlos Pellisa Tena, de Pantoca
2. Simó Altadill Serres, de Simó
3. Joan Escoda Pellisa, de Ginestar
4. Batiste Espinós Sabaté, de Tomaset
5. Joan Algueró Guarí, de Bernabé
6. Santos Pellisa Tena, de Pantoca
7. Simó Ferré Guarí, de la Simona
8. Josep Altadill Serres, de Simó

ELECTRICITAT I FONTANERIA **A&B** C.B.

INSTAL·LACIONS D'ELECTRICITAT I FONTANERIA
C/ Pilonet, 13 Tel. 977 42 63 38

Peluqueria Unisex **CRIS**

C/ Lleida, 26 Tel. 977 42 60 05 - 977 42 60 34
EL PINELL DE BRAI

Reparació i venda d'ordinadors. Servei d'accés a internet.

HelpSystems

Ferran Montagut
Telèfon: 977 457 408
Mòbil: 649 304 857
E-mail: ferran@helpsystems.info
www.helpsystems.info

Xarxes informàtiques. Servei a domicili.

Farmàcia
Anna Pellisa de Cid

Anàlisis de pell, colesterol i sucre
Telèfon 977 426 206

<https://www.instagram.com/farmacianapdc/>

OBRES FAB

CONSTRUCCIONS EN GENERAL

C/ Santa Magdalena, 18
Tel. 977 42 60 73 620 88 97 14
43594 EL PINELL DE BRAI

Aleu Instal·lacions

Electricitat · Fontaneria · Calefacció
Aire Condicionat

Carlos Aleu Montagut

C. Benifallet, 4 · 43594 El Pinell de Brai · Tarragona
Tels. 620 263 962 · 977 426 243 · aleuinstala@terra.com

**Venda d'ordinadors, Impressores,
Servidors...**

Reparació i manteniment...

**Instal·lacions de ADSL, Xarxes,
Tallafocs, S.O...**

**Formació Excel, Photoshop, Access,
Word...**

**Programació a mida, Pàgines web...
Fungibles, Tònens, tinta...**

Disseny Gràfic, Maquetació, Tríptics...

www.ebresoft.com info@ebresoft.com

Tel/Fax. 977 42 60 25 620 86 46 86

FUSTERIA MECÀNICA I MOBLES
JOSEP VALLESPÍ MONTAGUT

c/ Pilonet, 19 tel. 977 42 60 98
EL PINELL DE BRAI

C/ Forn, 2
Tel. 977 42 61 11
El Pinell de Brai

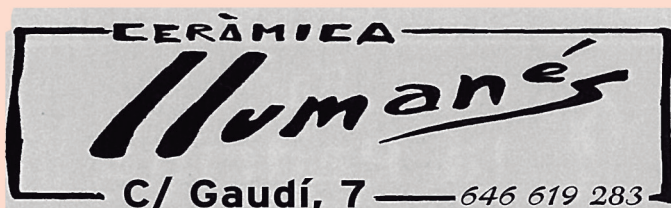
Peixateria Sònia
Peix fresc i marisc

c/ Sant Domènec, 3
Tl. 977 42 61 86
El Pinell de Brai

LA PUÇA

Carrer del Pou de la Neu

C/ Gaudí, 7 — 646 619 283

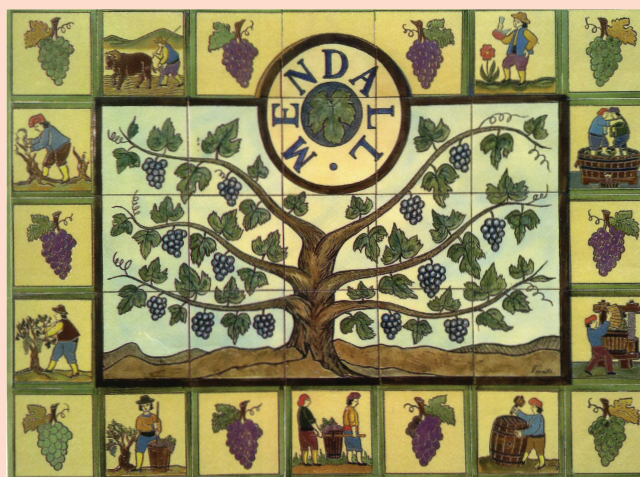
OPTIM

DISSENY IMPRESSIÓ WEB RETOLACIÓ AUDIOVISUAL

Tel. **977 476 481**
C/ Mirador, 7
43791 Ascó
info@optim.gr
www.optim.gr

PINTURES I DECORACIONS
SERRES

C. del Cos, 5
Tels. 977 42 63 11 - 618 44 02 29
EL PINELL DE BRAI

CELLER LAUREANO-SERRES

www.serres.net | laureano@serres.net

FORN DE PA I PASTISSERIA
MONTAÑA

Plaça del Mercat, 2
Tel. 977 - 42 62 17

EL PINELL DE BRAI

ca l'àngel
allotjament rural

C/ Pou de la neu, 16 - 43594 El Pinell de Brai - Tarragona
tel. 977 426157 e-mail: info@calangel.info www.calangel.info

PLANTES DEL TERME

Nom comú: Llentiscler, (o llentrisca), mata o matissa

Nom científic: *Pistacia lentiscus*

Es tracta d'un arbust d'uns 3 metres d'alçada, que viu en alzinars i pinedes, en vessants rocosos amb matoll de tota l'àrea mediterrània. De fulles perennes i compostes. Floreix de març a maig. Els fruits primer són verds, després vermells i finalment -quan maduren- es tornen negres. La seua arrel, tija, fulles, flors i fruits tenen propietats medicinals, com a aperitiu, cicatritzant, antiinflamatori, expectorant i analgèsic. Està indicat per a la inapetència, indigestió, afeccions pulmonars, catarros, diarrea, gota, nafres bucal, gingivitis, faringitis, ... Per la capacitat dels tanins per a inhibir l'absorció del ferro, no hauria d'utilitzar-se amb persones que pateixen anèmia.

Amb la col·laboració del Parc Natural dels Ports.

INDRETS DEL PINELL

Vista des de la sendera del pujador de Roquetes, dels Escorrals, la Venta, la Plana, la Tresillada i part del Clot.

Sabeu on està?

**Sabeu on es troba
la façana d'aquesta
casa?**

La fotografia del Fatumer 105 correspon al parterre situat al peu de la Creu que es troba a l'entrada del poble.

Qui és qui?

Grups d'amics a Festes Majors, els anys cinquanta. Foto cedida per Pietat Espinós.